

KAPA KRÅNGLET I KOMMUN-SVERIGE

21 förslag för mindre krångel och
sänkta kostnader i asylmottagandet

NÄRODLAD
POLITIK

Centerpartiet

FORTSATT STORA REFORMBEHOV

Antalet asylsökande till Sverige ökade dramatiskt under fjolåret. Även om det har skett en viss minskning av antalet asylsökanden till både Europa och Sverige på senare tid fortsätter många människor att komma hit.

Centerpartiet värnar asylrätten. Det är ett ställningstagande som förpliktigar. För att asylmottagandet ska fungera, både för den enskilde och för Sverige som land krävs stora som små reformer inom många områden. Många av dessa reformer är saker Sverige ändå har behövt genomföra men som nu aktualiseras när flyktingmottagandet visar på bristerna i byråkratier, regelverk och lagar.

Långsiktigt avgörs kommunernas möjligheter att integrera nya invånare till stor del av Sveriges allmänna ekonomiska utveckling, de lokala arbetsmarknaderna, sjuk- och arbetslöshetstal och antalet bofasta skattebetalare. I ett mer omedelbart perspektiv hänger möjligheterna till mottagande och integration till stor del på de regler, föreskrifter och lagar som styr hur kommunerna får lösa sina uppgifter.

Första linjen i asylmottagandet är just Sveriges kommuner. Det är på asylboenden, i familjehem, på förskolor och grundskolor, SFI, vårdcentraler och HVB-hem mottagandet sker i praktiken. Många kommuner och landsting har en pressad situation och kämpar mot kostnadsökningar, stelbenta regler och fyrkantiga byråkratier för att kunna uppfylla vad som förväntas och krävs av dem. Kommunpolitiker oavsett partifärg vittnar om stressade och slutkörda medarbetare inom skola, vård- och omsorg.

Möjligheterna för kommuner och landsting att uppfylla sina åtaganden gentemot sina invånare, bofasta som asylsökande, kan och måste, underlättas. Situationen kräver konkreta och genomförbara reformer för att minska krångel, banta byråkratier och kapa kostnader i kommun-Sverige.

Centerpartiet har sedan tidigare föreslagit ett antal större reformer för att minska kostnaderna, öka mottagningskapaciteten, korta vägen till jobb och värna rätten att söka asyl. Flera av våra förslag ingår sedan i höstas i sexpartiöverenskommelsen om migrations- och integrationspolitiken.

Men det finns fortfarande mycket krångel kvar i kommun-Sverige att åtgärda. Ett antal av förslagen som presenteras i denna rapport går i linje med de uppmaningar Sveriges Kommuner och Landsting riktar till regeringen, och som Centerpartiet ställer sig bakom. Ytterligare några är framtagna efter samtal med kommunala företrädare för Centerpartiet och andra är förslag vi har drivit länge.

Gemensamt för alla 21 förslag som presenteras i denna rapport är att de skulle underlätta, effektivisera och minska kostnaderna för kommunernas asylmottagande. Till gagn för såväl asylsökande som bofasta.

Sammanfattning av rapporten**SOCIALTJÄNSTEN**

- Undanta kravet på högskoleutbildning för personal i barn- och ungdomsvården
- Mindre känsliga person- och utredningsuppgifter kring ensamkommande ska kunna delas mellan myndigheter för att snabba på utredningar
- Ensamkommande från 15 års ålder och uppåt placeras i vanliga asylboenden som grundregel
- Ensamkommande som flyttas till en annan kommun ska räknas på den nya kommunens kvot
- Kommunernas socialnämnder ges möjlighet att göra undantag från kravet att tillhandahålla utbildning för familjehem
- Professionalisera systemet med Gode män
- Socialtjänstlagen förändras för att möjliggöra hemtjänst utan biståndsbedömning för kommuner som så vill

SJUKVÅRD OCH TANDVÅRD

- Asylsökande ska kunna påbörja språkstudier genom SFI eller SFX under asylprocessen
- Privattandvården ges möjlighet att behandla asylsökande patienter
- Hitta kvalificerad vårdpersonal snabbt genom att fråga personer om de har någon vårdutbildning under den hälsoundersökning som de flesta asylsökanden genomgår.
- Stärk möjligheterna för personer att arbeta som exempelvis vårdbiträden medan de lär sig svenska, till exempel genom att låta dem handledas av anställda som talar samma språk.

SKOLA OCH UTBILDNING

- Kravet på lärarlegitimation slopas tillfälligt för pensionerade lärare och i dag obehöriga lärare
- Låt lärare vara lärare – inför lärarassistenter
- Försöksverksamhet med fjärrundervisning i alla relevanta ämnen införs omgående
- Avskaffa förbudet mot distansundervisning
- Kommunerna ges möjlighet att anlita folkhögskolor som utförare av språkinträdning

BOSTÄDER

- Inför möjligheten till privat initiativrätt enligt norsk modell
- Alternativa brandskyddslösningar i tillfälliga bostäder
- Minska sakägarkretsen och begränsa möjligheterna till okynnesöverklagande
- Liberalisera strandskyddet för att frigöra mer byggbar mark
- Testa större regelförenklingar i pilotkommuner

SOCIALTJÄNSTEN

Undanta kravet på högskoleutbildning för personal i barn- och ungdomsvården

För två år sedan infördes krav på socionomexamen eller annan relevant högskoleutbildning för anställda i barn- och ungdomsvården med vissa myndighetsuppgifter. Mot bakgrund av det tryck som ställs på landets olika socialförvaltningar i spåren av flyktingkrisen är det i dagsläget omöj-

ligt för många kommuner att uppfylla lagens krav.

Bristen på socionomer att handlägga ärenden drabbar alla inblandade: Unga som blir föremål för orimligt långa utredningar, stora delar av yrkesgruppen som lider av en alarmerande dålig arbetsmiljö och kommunerna som har svårt att uppfylla vad som förväntas av dem då socionomer slutar, sjukskrivs eller helt enkelt undviker att söka sig till kommunala förvaltningar. Kravet på socionom/högskoleexamen bör ersättas med krav på lämplig kompetens och erfarenhet.

Centerpartiet föreslår att:

1. Kommunernas socialnämnder under fem års tid beviljas dispens från kravet att enbart anställa myndighetsutövande personal med socionom/högskoleexamen

Låt myndigheter dela uppgifter

– snabbare utredningar av ensamkommande barn

Vid mottagandet och utredningen av ensamkommande barn intervjuas ofta samma ungdom på exakt samma sätt av flera olika personer. Flera handläggare på Migrationsverket, flera socialsekreterare, kontaktpersoner på boendet, det offentliga biträdet, god man, lärare på skolan. Det är ineffektivt och tidsödande både för den enskilde asylsökande och för det svenska mottagandet. Centerpartiet föreslår därför att mindre känsliga person- och utredningsuppgifter ska kunna delas mellan myndigheter, så att allting inte måste handhas vid varje steg i utredningen.

Att effektivisera och minska behovet av ytterligare tid med betalda tjänstemän, utredare, gode män och tolkar kan innebära betydande kostnadsbesparingar.

Centerpartiet föreslår att:

2. Det i utlänningsdatalagen slås fast att mindre känsliga person- och utredningsuppgifter kring ensamkommande ska kunna delas mellan myndigheter

Äldre ensamkommande barn till vanliga asylboenden

Ensamkommande från 15 år och uppåt ska istället för att placeras i HVB-hem som grundregel placeras i reguljära asylboenden. De ska därmed få samma ersättning som vuxna asylsökande, 24 kronor om dagen för den som har boende där mat ingår, och 71 kronor om mat inte ingår. Barn under 15 år fortsätter att placeras i familjehem och stöd-boende som regel. De som kräver särskild vård och omsorg kan fortsatt placeras i HVB-hem, men då ska det krävas att ett sådant behov finns.

Reformen kommer att väsentligt underlätta för kommunerna och minska behovet att placera ensamkommande i andra kommuner. Dagens modell innebär att ensamkommande kan placeras i en annan kommun än den ansvariga och att socialsekreterare ska åka runt i hela landet för att hålla koll på sin kommuns barn. Målet måste vara att placera barn rätt från början. Med de åtgärder vi föreslår kommer kapaciteten för detta att öka.

I de fall ensamkommande ändå behöver placeras i en annan kommun för behandling eller liknande så bör hen överföras till boendekommunens socialtjänst och då räknas av på den kommunens kvot. Berörd kommun ska erhålla ekonomisk kompensation för de kostnader som uppstår.

Centerpartiet föreslår att:

3. Ensamkommande från 15 års ålder och uppåt som grundregel placeras i vanliga asylboenden
4. Ensamkommande som flyttas till en annan kommun ska räknas på den nya kommunens kvot

Lättnader i krav och stöd för att tillhandahålla utbildning för nya familjehem

Socialnämnden är enligt Socialtjänstlagen skyldig att tillhandahålla en utbildning som behövs för dem som nämnden avser att anlita för vård av barn i familjehem eller jourhem. Kravet är en välmenande, men i dagsläget, orealistisk pålaga för redan pressade socialförvaltningar.

Även Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) bedömer att det i den rådande situationen ska vara möjligt för socialtjänsten att göra undantag från kravet att tillhandahålla utbildning till familjehem, dels genom att i varje enskilt fall bedöma behovet, dels genom att genomföra utbildningen stegvis utifrån bedömt behov.

Centerpartiet föreslår att:

5. Det i Socialtjänstlagen ges möjlighet för kommunernas socialnämnder att göra undantag från kravet att tillhandahålla utbildning för familjehem

Professionalisera systemet med Gode män

Ensamkommande barn som kommer till Sverige har rätt att få en god man, som i förälders ställe ska bestämma i frågor runt barnet, personliga som rättsliga och ekonomiska. Uppdraget är tillfälligt tills beslut om uppehållstillstånd eller avvisning meddelas. Lagen om gode män är dock, liksom många andra regler kring ensamkommande barn, utformad när det kom några hundra ensamkommande varje år.

Det har länge funnits kapacitetsbrister för gode män och med en mycket kraftig ökning av ensamkommande är behovet större än någonsin. Det är svårt att rekrytera och i vissa kommuner finns det inte tillräckligt många personer. Av samma skäl finns det i dag personer som har godmanskapet som enda sysselsättning, och kan hantera ett mycket stort antal barn. Ofta fungerar det bra, men både krav och vägledning brister.

I stället borde de ensamkommande barnen få en professionell företrädare med specialkompetens utsedd. Den personen ska sedan följa barnet fram till Migrationsverkets beslut. SKL konstaterar att ett liknande system används i Nederländerna, där en socionom med rätt utbildning kan ta hand om ett tjugotal barn och rutinerna är inarbetade. Det finns även goda erfarenheter av mer professionaliserade system från Norge och Finland. Det skulle innebära ett mer modernt system som ger det enskilda barnet den hjälp det behöver på ett mer rättssäkert sätt.

Centerpartiet föreslår att:

6. Systemet för gode män bör övergå från ett ideellt baserat till ett professionellt baserat system

Tillåt bistånd utan biståndsprövning

Den som idag exempelvis får rätt till hemtjänst blir i dag beviljad en specifik insats efter biståndsbedömning. En del kommuner har dock börjat titta på modeller som går ut på hemtjänst utan biståndsbedömning. Ett exempel är Linköpings kommun, där den enskilde kan vända sig direkt till utföraren – privat eller offentlig – för att få en viss insats. Linköpings kommun är dock stämt vid vite för att ha beviljat insatser utan biståndsbeslut.

Erfarenheterna visar att arbetsmetoden med förklarade biståndsbedömningar är samhällsekonomiskt effektiv eftersom det minskar kostnaderna för administration vid biståndsbeslut. Kommunens erfarenhet är att ingen äldre efterfrågar mer hemtjänst än vad man faktiskt behöver. Trots detta är modellen formellt sett inte tillåten. Det behöver finnas möjlighet att ge lättillgängligt stöd och individuella insatser utan biståndsbedömning. På detta sätt frigörs tid för de mest behövande barnen som far illa, barn som ska placeras i familjehem, stödboende eller HVB.

Centerpartiet föreslår att:

7. Socialtjänstlagen förändras för att möjliggöra hemtjänst utan biståndsbedömning för kommuner som så vill

SJUKVÅRD OCH TANDVÅRD**Låt asylsökande få studera svenska**

Centerpartiet har föreslagit obligatorisk grundutbildning med bland annat stöd att inventera, validera och komplettera kompetens tidigt i asylprocessen. Idag får asylsökande vänta på beslut om uppehållstillstånd innan hen tillåts påbörja språk-

studier. För en läkare eller sjuksköterska är språkkunskaper första steget i valideringsprocessen – det tar i sin tur i genomsnitt ca 18 månader att få relevanta språkkunskaper.

Samtidigt som Sverige lider av brist på sjuksköterskor är det inte ovanligt att det tar över 30 månader innan en vårdutbildad kan börja arbeta i Sverige, till stor del på grund av kravet på uppehållstillstånd innan språkstudier. Begränsningen framstår som särskilt ogenomtänkt då välutbildad vårdpersonal till stor del utgörs av asylsökande från Syrien vilket innebär att det är mycket troligt att de får uppehållstillstånd. Istället för att vänta ett år ska nyanlända kunna inleda studier i SFI eller Svenska för Yrkesutbildade (SFX) under asylprocessen. SFX kopplat till vårdyrket bör också kunna erbjudas enklare via fjärrundervisning genom att göra fjärrundervisning på entreprenad tillåtet.

Centerpartiet föreslår att:

8. Asylsökande ska kunna påbörja språkstudier genom SFI eller SFX under asylprocessen

Tillåt privattandläkare att behandla asylsökande
Enligt gällande regler får bara en tandläkare inom Folktandvården utföra behandlingar på asylsökande personer. Detta trots att drygt hälften av tandvården i Sverige bedrivs i privat regi. Denna godtyckliga begränsning innebär ett onödigt högt tryck på Folktandvården som tvingas prioritera mellan vanliga kunder och asylsökande samtidigt som privatpraktiserande tandläkare har ledig kapacitet.

Centerpartiet föreslår att:

9. Privattandvården ska ges möjlighet att behandla asylsökande patienter och därigenom öka utbudet av tandläkare

Snabbare validering av utbildad vårdpersonal

Många personer som kommer till Sverige idag har någon form av vårdutbildning. Samtidigt förväntas behovet av personal att öka inom svensk hälso- och sjukvård generellt. Långa valideringsprocesser för personer från tredje land hindrar dock idag landsting, kommuner och företag från att möta arbetskraftsbristen.

Möjligheterna till kostnadsbesparingar är betydande med snabbare validering. När Riksrevisionen 2011 undersökte de statliga insatserna för akademiker med utländsk utbildning kom de fram till att Sverige skulle kunna spara 548 000 kronor för varje dag (varav 399 000 i offentlig finansiell vinst) som genomsnittstiden det tar för tredjelandsläkare att få ett arbete förkortas, för en sjuksköterska handlar det om 17 000 kronor (varav 14 000 kronor i offentlig finansiell vinst).

Centerpartiet föreslår att:

10. Hitta kvalificerad vårdpersonal snabbt genom att fråga personer om de har någon vårdutbildning under den hälsoundersökning som de flesta asylsökanden genomgår. Så har man framgångsrikt arbetat i exempelvis Kalmar läns landsting.

11. Stärk möjligheterna för personer att arbeta som exempelvis vårdbiträden medan de lär sig svenska, till exempel genom att låta dem handledas av anställda som talar samma språk.

SKOLA OCH FÖRSKOLA**Tillfälligt undantag för krav på legitimerade och behöriga lärare**

Sverige har en stor och ökande brist på lärare. Lärarbristen har förvärrats ytterligare då flyktingmottagandet har inneburit att 71 000 fler elever tillkommit under fjolåret. Om alla lärare ska vara behöriga kommer bristen inom tio års tid uppgå till 65 000 lärare enligt aktuella siffror från SCB.

För att lösa lärarbristen, både på kort och lång sikt, måste kravet på lärarlegitimation tillfälligt slopas. Förutom att pensionerade lärare ska lockas tillbaka till skolan bör obehöriga lärare som idag arbetar inom skolan tillfälligt få dispens att sätta betyg.

Den senare gruppen kan omfatta både lärare utbildade vid svenska högsolor men som saknar lärarlegitimation, liksom vissa utrikesfödda med uppehållstillstånd som har varit lärare i sina hemländer och som kan nyttjas för hemspråksundervisning eller ämnesundervisning av elever med samma modersmål.

Centerpartiet föreslår att:

12. Kravet på lärarlegitimation tillfälligt slopas i tre år för pensionerade lärare och i dag obehöriga lärare

Låt lärare vara lärare - inför lärarassistenter

Många kommuner vittnar om att den stora belastningen för kommunen inte är ekonomin utan pressen som sätts på medarbetare som tvingas göra mer med mindre. Läraryrket är ett av de mest utsatta i form av stress och arbetsbelastning. För att göra det möjligt för lärare att vara lärare som kan ägna sig åt sitt pedagogiska uppdrag föreslår Centerpartiet i likhet med Lärarförbundet att det införs lärarassistenter. Denna nya yrkesgrupp ska ägna sig åt att stödja lärare i det kringarbete som inte är undervisning: Blankett- och informationshantering, administration, assistens kring teknik, förberedande av undervisningslokaler, med mera.

Centerpartiet föreslår att:

13. Det införs lärarassistenter för att frigöra tid för lärare att undervisa

Fjärrundervisning på entreprenad i alla relevanta ämnen

Bristen på lärare i allmänhet och på modersmåls-lärare i synnerhet är ett stort problem. Att göra som regeringen och inrätta en försöksverksamhet

i några enstaka ämnen och tillåta fjärrundervisning på entreprenad i modersmål och studiehandledning först hösten 2016 räcker inte. Centerpartiet har sedan länge velat tillåta fjärrundervisning på entreprenad i alla relevanta ämnen för att avhjälpa lärarbristen. För att kompetens ska kunna delas över hela landet och göras tillgänglig för fler, bör därför en försöksverksamhet för fjärrundervisning i alla relevanta ämnen omgående inrättas.

Vidare bör möjligheten till distansundervisning undersökas (distansundervisning är pedagogisk undervisning där eleven arbetar med av lärare framtagna uppgifter på egen hand). Distansundervisning innebär inte att föräldrar ska kunna undervisa sina barn hemma, utan ska vara ett komplement och användas när inga andra alternativ är möjliga. Utgångspunkten ska alltid vara att eleven ska ingå i ordinarie skolverksamhet. Det finns emellertid idag ett korrespondensgymnasium i Torsås, med riksintag, vilket har undantagits förbudet av distansundervisning.

Centerpartiet föreslår att:

14. Försöksverksamhet med fjärrundervisning i alla relevanta ämnen införs omgående

15. Förbudet mot distansundervisning avskaffas för grund- och gymnasieskolan
Avlasta gymnasieskolorna - språkintröskning på folkhögskola

Idag kan språkintröskning enligt skollagen bara erbjudas av kommunal eller enskild huvudman. Begränsningen är särskilt olycklig mot bakgrund av den press som nu sätts på skolväsendet efter flyktingströmmen. På folkhögskolorna kan nyanlända erbjudas både boende och en individuellt anpassad utbildning. För att svara upp till behovet av fler platser för nyanlända ungdomar på språkintröskning behöver även folkhögskolorna kunna bli anordnare.

Centerpartiet föreslår att:

16. Kommunerna ges rätten att som skolhuvudmän anlita folkhögskolor som utförare av språkintröskning

BOSTÄDER

I den migrations- och integrationsöverenskommelse mellan sex partier, däribland Centerpartiet, som slöts hösten 2015 beslutades att se över vilka tillfälliga lättnader i plan- och byggregler som skulle kunna genomföras med anledning av flyktingsituationen och den akuta bostadsbristen. Regeringen aviserade i januari 2016 att man också vill se bredare samtal om bostadsbyggandet i Sverige. Den svenska bostadsmarknaden präglas av få bostäder – och lite marknad. Centerpartiet välkomnar breda samtal om bostadsbyggandet och presenterar nedan förslag till regel- och lagförändringar vi vill genomföra.

Inför privat initiativrätt

Bostadsplanering är kommunernas ansvar enligt Plan- och Bygglagen (PBL). Dagens planmonopol innebär att den som vill bygga måste begära ett så kallat planbesked från kommunen. Något som skulle snabba på hanteringen för bygglov är att införa privat initiativrätt enligt norsk modell. Privat initiativrätt innebär att fastighetsägare och byggföretag kan komma med förslag till detaljplaner som kommunen prövar och tar beslut om. Modellen gör det möjligt att avlasta kommunernas förvaltningar från tids- och personalkrävande handläggning utan att inskränka det kommunala planmonopole

Centerpartiet föreslår att:

17. Sverige inför möjligheten till privat initiativrätt enligt norsk modell

Alternativa brandskyddslösningar i tillfälliga bostäder

Brandskydd i fastigheter ska alltid vara ett krav. Samtidigt finns det i kommun-Sverige berättigad kritik mot att tillgängliga och befintliga lokaler inte kan användas för tillfälliga boenden för asylsökande på grund av snäva och hårda tolkningar av regelverk och praxis.

Det måste finnas möjligheter att erbjuda brandskydd utan att alltid genomföra omfattande, dyra och tidskrävande ombyggnationer av befintliga lokaler. Mot bakgrund av kommunernas pressade situation vill Centerpartiet ge Boverket i uppdrag att se över vilka alternativa sätt ett skäligt brandskydd kan uppnås i tillfälliga bostäder utan att behöva genomföra kostsamma ombyggnationer.

Centerpartiet föreslår att:

18. Boverket ges i uppdrag att undersöka alternativa sätt att uppnå skäligt brandskydd i tillfälliga bostäder

Begränsa okynnesöverklaganden och minska sakägarkretsen

För att öka byggandet behövs åtgärder som förkortar, förändra och förenklar plan- och bygglovprocesserna. Långa handläggningstider och överklagande är två huvudorsaker till segdragna byggprocesser. Stockholms kommun är ett avskräckande exempel med en genomsnittstid på 7-10 år från idé till färdigt hus. En uppskattning är att denna tid kan halveras genom att bland annat begränsa möjligheterna till okynnesöverklagande och göra sakägarkretsen mindre. Centerpartiet vill därför att PBL ändras så att sakägarkretsen enbart omfattar de som är "direkt berörda".

Centerpartiet föreslår att:

19. Plan- och bygglagens bestämmelser om överklaganden enbart ska omfatta "direkt berörda"

Liberalisera strandskyddet

Sverige har 385 000 kilometer strand, motsvarande tio mil jordens omkrets. Vi har samtidigt en lagstiftning kring byggande i närheten av vatten som bara tillåter byggnation vid "särskilt skäl". Möjligheten att bygga i attraktiva lägen handlar inte bara om att möjliggöra landsbygdsutveckling, turism och attraktiva boendemiljöer. Det öppnar

även upp en marknad och stärker små företag på orter där större byggföretag inte är intresserade av att etablera sig. Mot bakgrund av Sveriges omfattande bostadsbrist är en liberalisering av strandskyddet lågt hängande frukt för att kraftigt öka mängden byggbar mark i många av Sveriges 290 kommuner.

Centerpartiet föreslår att:

20. Strandskyddslagen förändras för att tillåta mer byggande i glest bebyggda områden

Testa större regelförenklingar i pilotkommuner

Utöver ovanstående förslag finns det behov av att i mindre skala testa och utvärdera ytterligare regelförenklingar. Centerpartiet vill därför att ett antal pilotkommuner ges möjlighet att pröva möjligheterna att förkorta, förändra och förenkla plan- och bygglovprocesserna, till exempel genom förkortad handläggning, förenklade bullerregler, flexiblare tolkning av detaljplaner och införandet av enklare regler för byggande utanför detaljplanlagt område.

Centerpartiet föreslår att:

21. Ett antal pilotkommuner ges möjlighet att pröva mer långtgående regelförenklingar